

Suan Sunandha Rajabhat University

บริบทและแนวโน้มทางการศึกษา

ผศ.ดร.นันทวัช นุชนารถ

บริบทและแนวโน้มทางการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงและความท้าทายสู่ออนาคต

บริบทและแนวโน้มทางการศึกษา

หัวข้อการนำเสนอ

1. ภาพรวมบริบทการจัดการศึกษาไทย
2. การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในบริบทสังคมโลก
3. บริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาภายในประเทศ
4. แนวทางการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาฯ

5. แนวโน้มการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ
6. แนวโน้มการจัดการศึกษาในอนาคต
7. สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ภาพรวมบริบทการจัดการศึกษาไทย

ปรัชญาและวิสัยทัศน์การศึกษาไทย

"พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์"

ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการ
ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

โครงสร้างระบบการศึกษาไทย

การศึกษาขั้นพื้นฐาน

12 ปี (ป.1 - ม.6)
ภาคบังคับ 9 ปี

อาชีวศึกษา & อุดมศึกษา

ปวช./ปวส. & ปริญญาตรี-เอก
เน้นทักษะวิชาชีพและวิชาการ

การศึกษาดลอดชีวิต

นอกระบบ & ตามอัธยาศัย
Upskill / Reskill

ปัญหาและความท้าทายหลัก (Current Challenges)

- ✓ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา: คะแนน PISA และ O-NET ที่ยังต้องเร่งพัฒนา
- ✓ ความเหลื่อมล้ำ: ช่องว่างคุณภาพระหว่างโรงเรียนในเมืองและชนบท
- ✓ ความไม่สอดคล้อง (Skills Mismatch): ผู้จบการศึกษาไม่ตรงความต้องการตลาดแรงงาน
- ✓ งบประมาณ: การจัดสรรทรัพยากรที่ยังไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579

20 ปี

ระยะเวลาของแผน

วิสัยทัศน์

"คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21"

บทบาทของกระทรวงศึกษาธิการ

จัดการศึกษา

ส่งเสริมและดูแลการศึกษาทุกระดับ

ส่งเสริมโอกาส

ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียม

พัฒนาคุณภาพ

กำกับมาตรฐานและประกันคุณภาพ

การเตรียมพร้อมรับมือโลก VUCA

V

Volatility
(ความผันผวน)

U

Uncertainty
(ความไม่แน่นอน)

C

Complexity
(ความซับซ้อน)

A

Ambiguity
(ความคลุมเครือ)

"การศึกษาต้องสร้างพลเมืองที่ยืดหยุ่นและพร้อมปรับตัว"

สรุปภาพรวมการศึกษาไทย

การศึกษาไทยมีโครงสร้างและแผนงานที่ชัดเจน แต่ยังมีเผชิญความท้าทายด้านคุณภาพและความเหลื่อมล้ำ ท่ามกลางบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ในบริบทสังคมโลก

Mega Trends ที่ส่งผลกระทบ

- ✓ **Technology & AI:** Digital Disruption เปลี่ยนวิถีชีวิตและการทำงาน
- ✓ **Aging Society:** สังคมผู้สูงอายุ ต้องการการดูแลและการเรียนรู้ใหม่
- ✓ **Globalization:** การเชื่อมโยงไร้พรมแดนและความเป็นพลเมืองโลก

Digital Disruption & AI

สิ่งที่ AI ทำได้ดี

งานซ้ำซาก, การคำนวณ, การประมวลผลข้อมูล

สิ่งที่มนุษย์ต้องเน้น

ความคิดสร้างสรรค์, ความฉลาดทางอารมณ์,
การตัดสินใจที่ซับซ้อน

สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)

นัยต่อการศึกษา

- ✓ วัยแรงงานลดลง -> ต้องเพิ่มประสิทธิภาพ
- ✓ ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น -> ต้องการ Reskill/Upskill
- ✓ การขยายโอกาสการเรียนรู้สำหรับผู้สูงวัย (Silver Economy)

Lifelong Learning คือกุญแจสำคัญ

Future of Work: งานเปลี่ยน ทักษะเปลี่ยน

World Economic Forum คาดการณ์ว่าทักษะที่จำเป็นจะเปลี่ยนไป

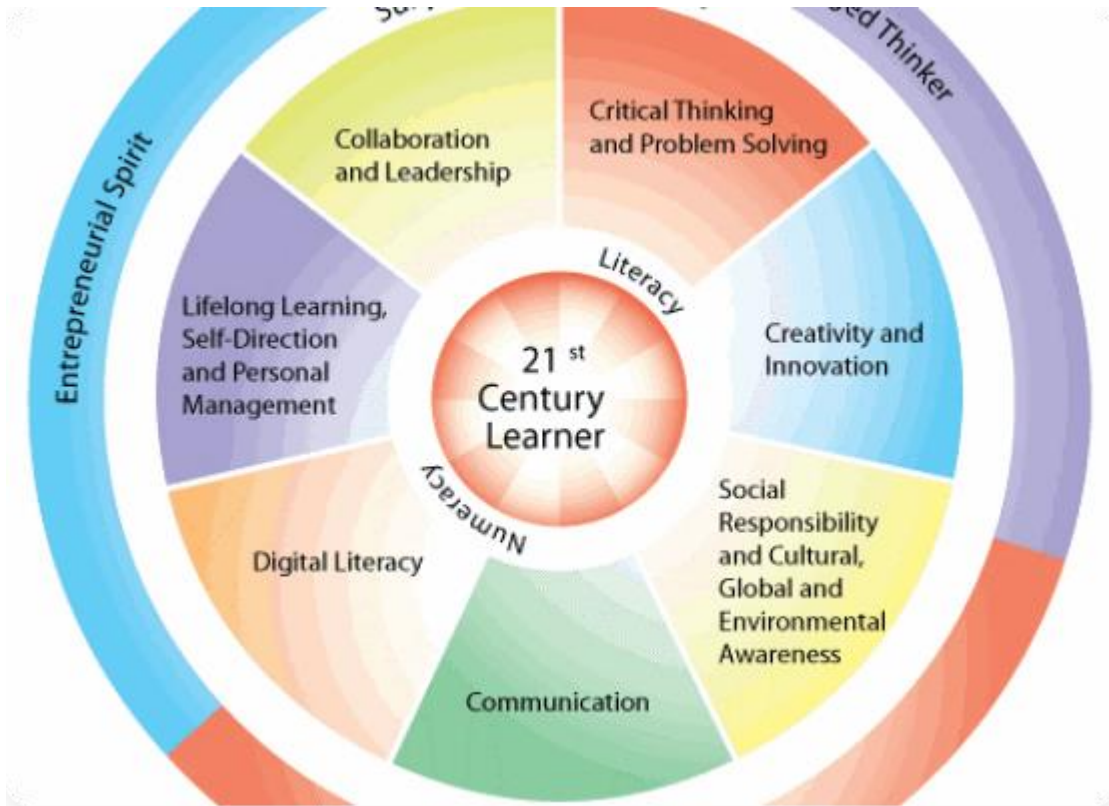
Declining

งานธุรการ
งานใช้แรงกาย
การจำข้อมูล

Growing

Analytical Thinking
AI & Big Data
Creative Problem Solving

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

- ✓ **3Rs:** Reading, Writing, Arithmetic
- ✓ **4Cs:** Critical Thinking, Communication, Collaboration, Creativity
- ✓ **Life & Career Skills:** ความยืดหยุ่น, ภาวะผู้นำ

Competency-Based Education (การศึกษาตามสมรรถนะ)

Knowledge-Based (เดิม)

เน้น "รู้" อะไร (What they know)
วัดผลจากความจำและการสอบ

Competency-Based (ใหม่)

เน้น "ทำ" อะไรได้ (What they can do)
วัดผลจากสมรรถนะและการปฏิบัติจริง

Personalized Learning (การเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล)

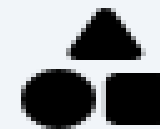
การเรียนรู้ที่ "ตัดเสื้อพอดีตัว" ผู้เรียนแต่ละคน

Pace (ความเร็ว)

Path (เส้นทาง)

Preference (ความชอบ)

Global Citizen & SDGs

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

การศึกษา (SDG4) เป็นรากฐานสำคัญในการบรรลุเป้าหมายด้านอื่นๆ เช่น การลดความยากจน และการรักษาสิ่งแวดล้อม

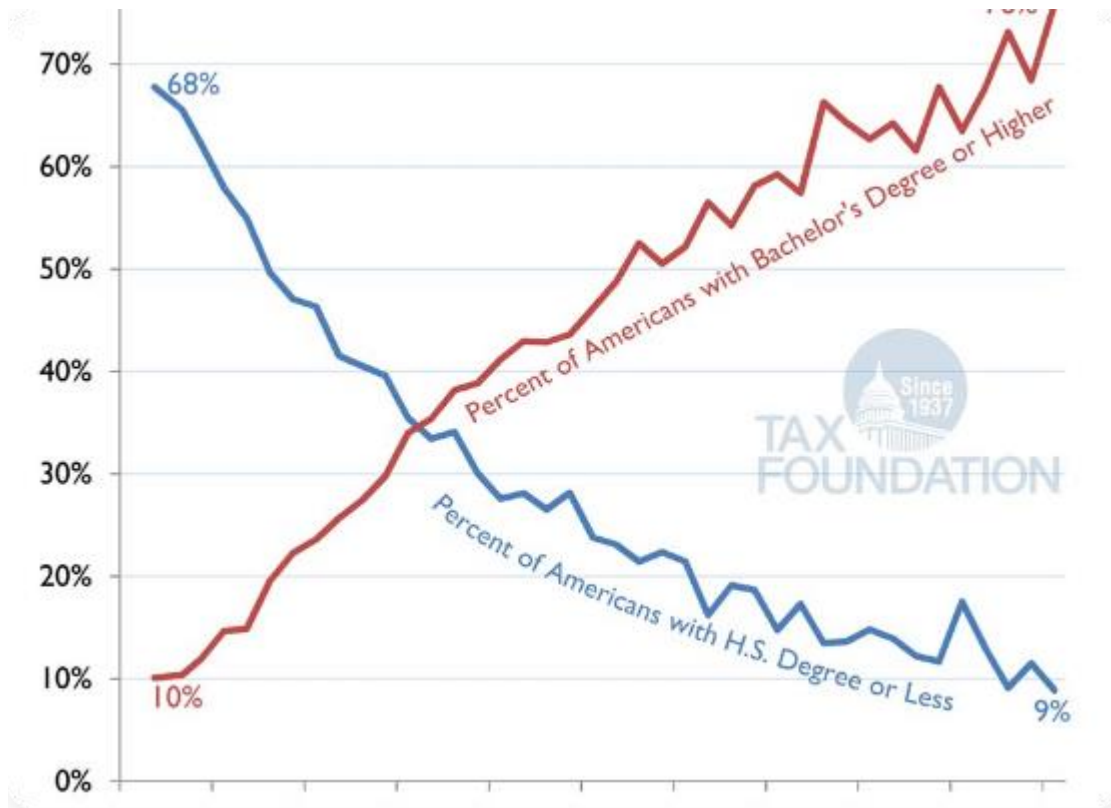
สรุปบริบทโลก

"Adaptability, Competence, Technology"

โลกต้องการคนที่ปรับตัวเก่ง มีสมรรถนะจริง และใช้เทคโนโลยีเป็น

3. บริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ภายในประเทศ

วิกฤตความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความท้าทายในประเทศ

- ✓ โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพไม่เท่ากัน
- ✓ ปัจจัยทางเศรษฐกิจครอบครัวยังส่งผลต่อการเรียนต่อ
- ✓ โรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนครูและทรัพยากร

ช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide)

ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต

การเชื่อมต่อ

นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลยังขาด High-speed Internet

อุปกรณ์

การขาดแคลน Device สำหรับการเรียนรู้ส่วนบุคคล

บทเรียนจาก COVID-19

- ✓ Learning Loss: ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่ต้องเร่งฟื้นฟู
- ✓ Hybrid Learning: ความจำเป็นของระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน
- ✓ Resilience: ความสำคัญของระบบบริหารจัดการวิกฤต

การลดลงของประชากรวัยเรียน

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

- จำนวนเด็กเกิดใหม่ลดลงอย่างต่อเนื่อง
- โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนเพิ่มขึ้น
- ต้องบริหารจัดการทรัพยากรและการควบรวมโรงเรียน

การขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะ

การเปลี่ยนแปลงจากหลักสูตรแกนกลาง 2551 สู่หลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ

6 สมรรถนะหลัก

เช่น การจัดการตนเอง, การคิดขั้นสูง, การสื่อสาร

ยืดหยุ่น

ปรับตามบริบทท้องถิ่นได้มากขึ้น

ครูยุคใหม่: จาก "ผู้สอน" สู่ "โค้ช"

Teacher (เดิม)

ผู้ถ่ายทอดความรู้ (Lecturer)
ศูนย์กลางของห้องเรียน

Facilitator / Coach (ใหม่)

ผู้อำนวยความสะดวก
กระตุ้นให้เด็กคิดและลงมือทำ

Big Data & Information System

การจัดเก็บข้อมูลนักเรียน
รายบุคคล (DMC)

การติดตามและช่วยเหลือ
ผู้เรียนได้ทันทั่วทั้งที่

การจัดสรรงบประมาณตาม
ความจำเป็นจริง

การกระจายอำนาจ & การมีส่วนร่วม

ให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคลและบริหารจัดการตนเองได้มากขึ้น (School-Based Management)

- ✓ คณะกรรมการสถานศึกษาเข้มแข็ง
- ✓ ความร่วมมือกับท้องถิ่นและเอกชน

4. แนวทางการจัดการศึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

เจตนารมณ์ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542

"กฎหมายแม่บททางการศึกษาระดับแรกของไทย"

มุ่งเน้นการปฏิรูปการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับ:

- ✓ เอกภาพด้านนโยบาย
- ✓ หลากหลายในการปฏิบัติ
- ✓ กระจายอำนาจสู่สถานศึกษา

มาตรา 6: จุดมุ่งหมาย

"การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม..."

สิทธิและหน้าที่ (มาตรา 10)

สิทธิของผู้เรียน

ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐ
ต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บ
ค่าใช้จ่า

หน้าที่ของรัฐ

ต้องจัดการศึกษาให้ทั่วถึง สำหรับคนพิการและ
ผู้ด้อยโอกาสต้องได้รับสิทธิและโอกาสเป็นพิเศษ

รูปแบบการจัดการศึกษา (มาตรา 15)

1

ในระบบ

แน่นอนเรื่องหลักสูตร เวลา การ
วัดผล (โรงเรียนทั่วไป)

2

นอกระบบ

ยืดหยุ่น สอดคล้องสภาพปัญหาและ
ความต้องการ (กศน.)

3

ตามอัธยาศัย

เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ
และศักยภาพ

ผู้เรียนสำคัญที่สุด (มาตรา 22)

Student-Centered

"กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ"

กระบวนการเรียนรู้ (มาตรา 24)

- ✓ จัดเนื้อหาและกิจกรรมสอดคล้องกับความสนใจ
- ✓ ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์
- ✓ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Active Learning)
- ✓ ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล

การมีส่วนร่วมของสังคม

ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education)

บุคคล / ครอบครัว

ชุมชน / องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น

เอกชน / องค์กรวิชาชีพ

สถาบันศาสนา

การประกันคุณภาพการศึกษา

ภายใน (IQA)

สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร

ภายนอก (EQA)

สมศ. เป็นผู้ประเมิน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

5. แนวโน้มการดำเนินงาน ของกระทรวงศึกษาธิการในอนาคต

นโยบายหลัก: "เรียนดี มีความสุข"

- ✔ ลดภาระครูและบุคลากรทางการศึกษา
- ✔ ลดภาระนักเรียนและผู้ปกครอง
- ✔ เน้นผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม

1. ความปลอดภัย (Safety)

MOE Safety Center

ระบบแจ้งเหตุและแก้ไขปัญหาความปลอดภัยในสถานศึกษาแบบ Real-time

"สถานศึกษาต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน"

2. ลดภาระครูและนักเรียน

ลดภาระครู

- ลดงานเอกสาร (คืนครูสู่ห้องเรียน)
- ปรับวิทยฐานะให้เชื่อมโยงกับผลสัมฤทธิ์

ลดภาระนักเรียน

- เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime)
- 1 นักเรียน 1 Tablet (ตามความพร้อม)

3. ขับเคลื่อนคุณภาพวิชาการ

- ✓ เน้นสมรรถนะและการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
- ✓ ส่งเสริมความเป็นเลิศทางอาชีวศึกษา (ทวิภาคี)
- ✓ พัฒนาทักษะภาษาและดิจิทัล (Coding/AI)

4. การสร้างโอกาสและความเสมอภาค

พาน้องกลับมาเรียน

โรงเรียนคุณภาพ
ประจำตำบล

ทุนการศึกษาและ
กองทุน กสศ.

5. Digital Education Platform

พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้แห่งชาติ เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้ฟรี

6. การพัฒนาครูและบุคลากร

- ✔ Upskill ครูด้านเทคโนโลยีดิจิทัล
- ✔ ส่งเสริมครูรุ่นใหม่ (Smart Teacher)
- ✔ แก้ปัญหาหนี้สินครูเพื่อขวัญและกำลังใจ

6. แนวโน้มการจัดการศึกษาในอนาคต

ภาพรวมการศึกษาแห่งอนาคต

Hyper-Personalized

เรียนรู้เฉพาะบุคคลด้วย AI

Immersive

VR/AR ในห้องเรียน

Borderless

เรียนรู้ได้ทั่วโลก

Lifelong Learning & Micro-credentials

ปริญญาอาจมีความสำคัญลดลง ทักษะ (Skills) จะสำคัญกว่า

- ✓ การสะสมหน่วยกิต (Credit Bank)
- ✓ หลักสูตรระยะสั้น (Short Courses)
- ✓ การรับรองสมรรถนะย่อย (Micro-credentials)

การเรียนรู้ข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary)

ปัญหาในโลกจริงซับซ้อนเกินกว่าจะแก้ด้วยศาสตร์เดียว

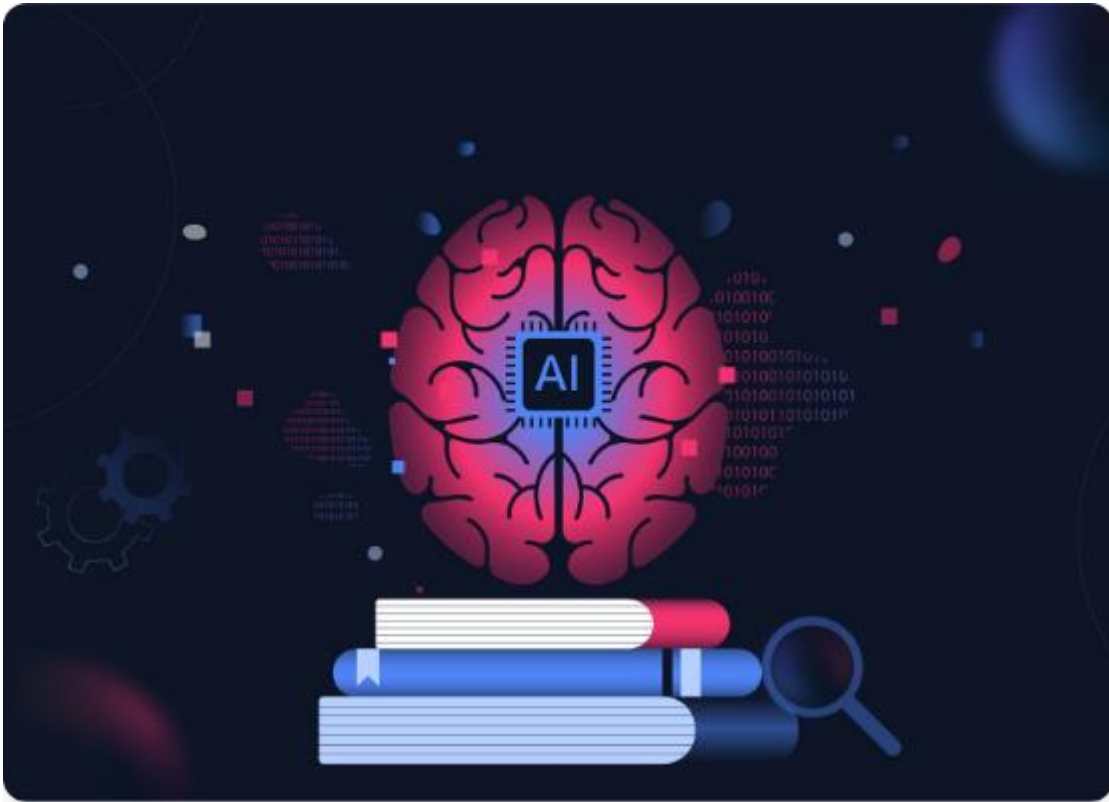
STEAM Education

วิทย์ + ศิลป์

Soft Skills

Empathy + Leadership

AI ในการศึกษา (AI in Education)

- ✓ **Adaptive Learning:** ระบบปรับเนื้อหาตามความเข้าใจผู้เรียน
- ✓ **Intelligent Tutoring:** ครูผู้ช่วยอัจฉริยะ 24/7
- ✓ **Automated Grading:** ช่วยครูตรวจสอบข้อสอบและวิเคราะห์ผล

โรงเรียนรูปแบบใหม่

- ✓ **Hybrid Schools:** เรียนที่บ้าน + เรียนที่โรงเรียน
- ✓ **Learning Hubs:** พื้นที่เรียนรู้ชุมชน
- ✓ **Workplace Learning:** เรียนรู้ในสถานประกอบการจริง

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

3 เสาหลักสู่ความสำเร็จ

หลักสูตร

ยืดหยุ่น & ฐานสมรรถนะ

ครู

Coach & Facilitator

เทคโนโลยี

เครื่องมือช่วยเรียนรู้ & AI

การเปลี่ยนแปลงคือโอกาส

**"วิกฤตทางการศึกษา เป็นโอกาสในการ Reset ระบบใหม่
ให้ตอบโจทย์อนาคต"**

Q & A

Image Sources

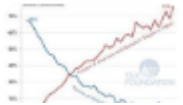
<https://d28krnqa5al722.cloudfront.net/2024/12/Edtech-industry-stats-2048x1217.png>

Source: edly.io

<https://3starlearningexperiences.wordpress.com/wp-content/uploads/2016/11/21st-century-skills.png?w=620>

Source: 3starlearningexperiences.wordpress.com

<https://files.taxfoundation.org/legacy/docs/28.jpg>

Source: taxfoundation.org

<https://ling-app.com/wp-content/uploads/2023/05/Thai-language-schools-Ling-app-Thai-teacher-teaching-students.jpg>

Source: ling-app.com

https://www.digiexam.com/hs-fs/hubfs/Digiexam_AI%20in%20education_Illustration_v1.2.png?width=1920&name=Digiexam_AI%20in%20education_Illustration_v1.2.png

Source: www.digiexam.com

<https://www.kenan-asia.org/wp-content/uploads/2023/01/cat1.jpg>

Source: www.kenan-asia.org
